

Реферат на тему: "Бальзак, Брехт, Камю"

Тематично-літературні

ОНОРЕ ДЕ БАЛЬЗАК
(1799-1850)

Оноре де Бальзак — один з найяскравіших письменників в історії світової літератури. "Король романістів", — так назвав його Ф. Стендаль. У романах Бальзака втілені такі характерні риси реалізму, як намагання наблизитися до реалій життя, відтворити типові характери за типових обставин, соціальність. Письменника цікавили не лише окремі людські особистості, а й суспільство загалом. Не випадково у передмові до "Людської комедії" він висловив бажання бути його "секретарем". Проте твори Бальзака не були простим копіюванням життя французького суспільства, героїв "Людської комедії" породила буйна уява, фантазія письменника. Донині залишається загадкою питання про те, ким же він був насправді: реалістом чи фантазером і провидцем? Мабуть, і тим, і іншим. Але передусім Бальзак — оригінальний мислитель, філософ, який порушував у своїх творах складні питання людського буття.

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ

Оноре де Бальзак народився 20 травня 1799 р. у м. Тур. Його дід був хліборобом і мав прізвище Бальса. Батько, ставши чиновником, надав прізвищу аристократичного звучання — Бальзак.

З 1807 по 1813 р. хлопчик навчався у Вандомському коледжі, де панували суворі звичаї й строга дисципліна. Хоча ці роки письменник згадував не як кращі у своєму житті, але саме тут уперше повною мірою виявилася його любов до читання, до чарівного світу книг.

Коли сім'я переїхала до Парижа 1814 р., він продовжив навчання у приватних закладах. З 1816 р. вивчав право як вільний слухач юридичного факультету, який закінчив через три роки, отримавши диплом бакалавра. Водночас відвідував лекції професорів Сорбонського університету. Мрії батьків про юридичну кар'єру сина не справилися: він вирішив присвятити себе літературі. Батьки погодилися дати йому для випробування два роки, протягом яких він мав засвідчити своє літературне обдарування.

Оселившись у мансарді, юнак працював над історичною трагедією у віршах "Кромвель", але перша спроба виявилася невдалою. І тоді він вирішив звернутися до жанру, який допоміг би швидко знайти видавця і покупця, зрозумівши, що таким жанром є роман.

Літературній праці Бальзак присвятив усе своє життя. Стефан Цвейг влучно порівнював його з Наполеоном. У багатьох юнаків у ті часи виникало наполеонівське бажання завоювати світ. Але коли письменник досяг повноліття, вже не можна було

зробити це з допомогою зброї. "Залишалось мистецтво, — відзначає Цвейг. — Бальзак почав писати... Подібно до Наполеона, він примушує весь світ рухатися по орбіті Франції, центром якої є Париж". Перший його роман "Шуани" вийшов 1829 р. Більшість наступних творів письменник об'єднав у багатотомну епопею "Людська комедія", яка принесла авторові світову славу. Він змалював у ній картину життя сучасного йому французького суспільства, виділивши різні його прошарки.

Проте матеріальне становище письменника було скрутним. Щоб виплутатися з боргів, йому доводилося днями сидіти за письмовим столом. "Працювати, — писав він в одному з листів, — це означає вставати завжди опівночі, писати до 8-ї години ранку, поснідати за п'ятнадцять хвилин і знову працювати до п'яти, пообідати, лягти спати і завтра все почати спочатку". "Пишу весь час, — повідомляв він в іншому листі, — коли не сиджу над рукописом, обмірковую план, а коли не думаю над планом, то виправляю гранки. Ось мое життя". Він писав по 12-14 годин на добу.

Між тим він любив аристократичний світ, любив відвідувати салони, милуватися красою жінок, спілкуватися з відомими письменниками, серед яких були Віктор Гюго, Жорж Санд, Генріх Гейне та ін. Бажанням належати до цього світу пояснюється, можливо, й сумна історія його одруження.

У 1832 р. Бальзак отримав лист із Одеси за підписом "Іноземка" і відповів на нього. Згодом він дізнався, що його автор — дуже родовита і багата жінка Евеліна Ганська, польська графиня, російська піддана, яка мешкала у Верхівні, неподалік від Києва. Листування і поодинокі зустрічі з нею тривали 18 років.

У березні 1850 р. смертельно хворий письменник обвінчався з немолодою вже Евеліною Ганською. Довга подорож із Верхівні до Парижа загострила його хворобу і

була останньою в житті. В. Гюго, відвідавши Бальзака незадовго до його смерті, сповістив друзям: "Європа втрачає у ці дні велику людину". 18 серпня письменника не стало, його було поховано на цвинтарі Пер-Лашез.

У промові, яку виголосив Віктор Гюго над тілом покійного, він визнавав Бальзака "першим серед великих", "кращим серед обраних". Уже тоді було зрозуміло, що письменник посів одне з чільних місць серед класиків французької та світової літератури.

БАЛЬЗАК І УКРАЇНА

Письменник двічі відвідав Україну (у 1847-1848 і 1848-1850 рр.). Загалом він провів тут більше двох років. Окрім Верхівні побував у Бердичеві, Києві та інших містах. Перебування в Україні дало йому можливість ознайомитися зі слов'янським світом, до якого він виявляв інтерес. У листах на батьківщину відзначав багатства цього краю.

Українська тема була дуже популярною серед західноєвропейських письменників першої половини XIX ст. До неї зверталися Дж. Байрон, В. Гюго, П. Меріме, мадам де Сталь, А. Мцкевич та ін. Але якщо увагу романтиків привертало у першу чергу національний колорит, то Бальзака цікавило соціальне життя. Листуючись з Е. Ганською та перебуваючи у її маєтку, він цікавився життям українських селян. У незавершеному нарисі "Лист про Київ" письменник змалює враження від першої

подорожі в Україну у вересні 1847 р. Йому запам'яталися мальовничі села, родючі ниви і веселі селяни. "Всюди, — зазначає він, — я бачив групи селян і селянок, які йшли на роботу або поверталися додому, дуже весело, безтурботною ходою і майже завжди з піснями". Життя українського селянина Бальзак сприйняв як ідилію. Він вважав, що селянину, який перебуває під опікою поміщика, не стане краще, якщо він звільниться від неї і отримуватиме платню, як на той час французький селянин. Порівнюючи життя українських та французьких селян, він дійшов висновку, що на українських не позначається руйнівна дія "фінансового начала". У листах з України міститься і багато критичних зауважень щодо відсталості української економіки, невмілого ведення господарства поміщиками тощо. Українські враження знайшли відображення у романі "Селяни" (1848)— — одному із підсумкових у творчості письменника.

Вдруге він приїхав в Україну у березні 1848 р. і провів тут майже два роки.

У колишньому маєтку Евеліни Ганської у Верхівні донині зберігається "музейна" кімната, а біля головного входу табличка з написом: "У цьому будинку в 1847— 1850 рр. жив великий письменник Оноре де Бальзак".

Зв'язок з Україною не вичерпується фактами перебування письменника на її території. Його творчість стала відомою тут ще раніше завдяки російським перекладам, які почали з'являтися майже одночасно з французькими виданнями. З творами Бальзака був добре обізнаний Т. Шевченко, про що свідчать посилання на них у його повістях. І. Франко охарактеризував творця "Людської комедії" як одного з найвидатніших представників реалістичної традиції у французькій та європейській літературі. Творчістю Бальзака захоплювалися українські письменники другої половини ХІХ — початку ХХ ст. від Марка Вовчка до М. Коцюбинського. Переклади його творів українською мовою з'являються в останній третині ХІХ ст. У 1884 р. у Львові вийшов роман "Батько Горіо" як літературний додаток до журналу "Діло". Широке входження письменника в українську культуру починається у 20-30-х роках ХХ ст., коли з'являються в українських перекладах основні його твори. Цей процес тривав у повоєнні роки. Класичними стали переклади українською мовою, виконані І. Сидоренко, Є. Дроб'язко, В. Підмогильним, М. Рудницьким та ін.

З 1989 р. здійснюється 10-томне видання творів Бальзака українською мовою, у підготовці якого взяли участь перекладачі В. Шовкун, Д. Паламарчук, І. Сидоренко, Т. Воронович та ін.

Бертольд БРЕХТ
(1898 — 1956)

Ойген-Бертхольд-Фрідріх Брехт народився 10 лютого 1898 р. у баварському містечку Аугсбург. Батьки його були досить заможні, щоб забезпечити своїм дітям належне майбутнє. Але старший син уже в юнацькі роки розірвав сімейні стосунки, став ізгоєм і бунтарем проти міщанського побуту.

Закінчивши 1917 р. гімназію, вступив до Мюнхенського університету. Проте невдовзі заняття довелося припинити, бо вже навесні 1918 р. мусив іти до армії й стати санітаром в аугсбурзькому військовому шпиталі. Тут юнак безпосередньо зіткнувся з

кривавою практикою війни, став свідком жорстокого понівечення людей та їх "лікування" за прискореною методикою, щоб напівкалік можна було скоріше повернути на фронт. Враження від "м'ясорубки", гвинтиком якої самому довелося стати, позначилися і на політичних поглядах Б. Брехта, і на його творчості. У той час, зокрема, була написана його відома "Легенда про мертвого солдата" (1918), сповнена нещадного сарказму, спрямованого проти німецького мілітаризму.

З надією зустрів письменник революційні події в Німеччині, але очікуваних результатів вони не принесли. Розчарування в революційних силах німецького народу відображено у його творчості, зокрема в драмі "Бій барабанів серед ночі" (1919).

Згодом він відновив заняття в Мюнхенському університеті, але частіше його можна було зустріти в кафе "Стефанія" — штаб-квартирі мюнхенської літературно-художньої богеми. Вже тоді виявився особливий дар Б. Брехта — уміння залучити до творчого спілкування, до співробітництва багатьох талановитих людей. Невдовзі після переїзду до Мюнхена почав працювати в камерному театрі, але душа його поривалася у Берлін. Починаючи з 1921 р., письменник неодноразово відвідував столицю, вів переговори з театральними діячами.

29 вересня 1922 р. ім'я Б. Брехта стало відомим усій Німеччині: цього дня відбулася прем'єра п'єси "Бій барабанів серед ночі", а 24-річний драматург отримав літературну премію імені Клейста.. Незважаючи на безсумнівний триумф у світі мистецтва, буржуазна публіка не сприйняла завзятого молодого письменника. У листопаді 1923 р. під час гітлерівського путчу в Мюнхені його ім'я було занесене до чорного списку осіб, які знаходилися під особливим наглядом цензури. Б. Брехт був змушений переїхати до Берліна і в 1928 р. після постановки "Тригрошової опери" набув, нарешті, широкого визнання. Б. Брехт розумів, що життя потребує ідейно-філософського осмислення, вимагає від художника свого вираження у мистецтві в адекватній естетичній формі.

Характер публікацій письменника почав змінюватися: замість віршів, оповідань, фрагментів із п'єс все частіше з'являлися невеликі статті та есе, що засуджували тогочасний стан театру і драматургії. У цих статтях поступово склалися положення відомої "теорії епічного театру". Зазначмо, що цю теорію не треба сприймати як спробу створити власну систему нормативної поетики. Скоріше це вторинна функція творчої практики, яка випливала з потреби усвідомлення та узагальнення власного художнього досвіду і тому так часто розроблялася у коментарях та примітках до п'єс та вистав.

Б. Брехт уважав, що драматургія і театр покликані впливати передусім не на почуття, а на інтелект людини ("глядач повинен не співпереживати, а сперечатися"), що найважливішим у п'єсі є не змальовані події, а висновки та узагальнення, які витікають з них.

Письменник закликав читача до інтелектуально-полемічного сприйняття дії й застосовував "прийом відчуження" (коментування тексту п'єс), мета якого — "викликати у глядача аналітичне, критичне ставлення до зображених подій". "Метод відчуження" притаманний майже всім п'єсам драматурга. У них часто трапляються окремі елементи, що переривають послідовність дії, але не порушують при цьому

сприйняття в цілому. Так, Б. Брехт вільно переносив дію в різні часи, місця, ситуації, до різних персонажів, немовби проводячи аналогію між далекими, на перший погляд, подіями або, навпаки, протиставляючи їх. Лінія дії переривається відомими брехтівськими зонгами (піснями), що доволі часто не пов'язані з розвитком сюжету і навіть з персонажами, які виконують їх, а відбивають думки самого автора з приводу почутого та побаченого (наприклад, "Пісня про капітуляцію" у п'єсі "Матінка Кураж та її діти"). Він також застосовував спеціальні віршові заставки (п'єса "Страх та відчайдушність у Третій імперії"), де стисло викладав зміст наступної сцени, вводив цитати з відомих класичних творів, які пов'язували події історичного минулого з сучасністю.

Якщо у статті "Про оперу" (1930) Б. Брехт розглядав театр як два види мистецтва — емоційний та інтелектуальний, то в наступних працях, зокрема в "Маленькому органоні" (1948), відзначав їхнє злиття. Емоції в його розумінні повинні апелювати до розуму, волі та активності людини.

Художні засоби письменника завжди оригінальні, самобутні. Уродженець південної Німеччини, він використовував у своїх текстах окремі елементи південнонімецького діалекту, його твори відзначаються своєрідним лаконізмом та простотою, повною відсутністю патетики. Мова Б. Брехта — жива і яскрава, діалоги, незважаючи на загальний суворий колорит, відбуваються в швидкому темпі, монологів та самоаналізу, як правило, немає. Багато уваги драматург приділяв композиції п'єс. Він не використовував класичного розподілу на акти, а запровадив численні сцени — епізоди, які найчастіше мали заголовок, що визначав їх зміст.

Узагалі, "теорія епічного театру" зумовлювала художні пошуки Б. Брехта протягом усього життя. Вона постійно змінювалася та розвивалася. Про це свідчить і велика кількість критичних праць, присвячених цій проблемі (етюд "Про оперу" — 1930, "Короткий опис нової техніки акторського мистецтва" — 1940, "Маленький Органон" — 1948).

У 30-і роки драматург піддається цензурним і адміністративним гонінням. За антивоєнну направленість творів прізвище Б. Брехта було внесено до списку осіб, що підлягають знищенню. Він розумів, що за умов фашистської диктатури живим не залишиться, і тому наприкінці лютого 1933 р. разом із сім'єю покинув батьківщину. Шлях його пролягав через Прагу, Відень, Цюріх, Париж. Антифашистська діяльність Б. Брехта ускладнювала і робила небезпечним його проживання в країнах Європи. У 1941 р. він відвідав Радянський Союз і звідти відплив на кораблі в еміграцію до США. П'ятнадцять довгих років йому довелося провести у вигнанні.

Це був важкий період для Б. Брехта як німецького письменника і особливо як драматурга та театрального діяча: емігранти практично не мали можливості видавати свої твори рідною мовою, а тим більше ставити їх на сцені. Так було в Данії, Швейцарії, Фінляндії, США. Але саме в еміграції Б. Брехт написав свої найкращі п'єси: "Страх і відчай у Третій імперії" (1935-1938), "Добра людина з Сезуану" (1938-1940), "Матінка Кураж та її діти" (1939), "Життя Галілея" (1939), "Кавказьке крейдяне коло" (1944).

22 жовтня 1948 р. Б. Брехт повернувся до Берліна, де разом з дружиною, актрисою Е. Вейгель, започаткував театр "Берлінський ансамбль". У виставах він нарешті втілює роками вироблені творчі ідеї, експериментував, прокладав нові шляхи. Свою роботу почав з постановки п'єси "Матінка Кураж та її діти", прем'єра якої 11 січня 1949 р. здобула славу драматургові та його театру.

Вплив і слава літературної творчості й театру Б. Брехта поширилися далеко за межами Німеччини. Його п'єси ставилися в багатьох театрах світу. У кожній з них йдеться про діалектику добра та зла в людині, про соціальну залежність та необхідність позбутися її, про відповідальність за завтрашній день всієї планети.

Б. Брехт помер 14 серпня 1956 р. в Берліні.

Альбер КАМЮ

(1913 — 1962)

Народився Альбер Камю 7 листопада 1913 р. в Алжирі, який на той час був французькою колонією, у сім'ї найманого сільськогосподарського робітника, що через рік після народження сина помер від поранення на полі бою Першої світової війни. Мати, іспанка за походженням, працювала прибиральницею в багатих сім'ях. Дитина зростала у злиднях. Освіту пощастило здобути тільки завдяки допомозі одного з учителів ліцею, який виклопотав для хлопця стипендію. У 1932-1936 рр. під час навчання в Оранському університеті (Алжир) Альберу доводилося тяжко працювати, що призвело до виснаження організму й захворювання на сухоти. Проте це не завадило йому бути життєрадісним, енергійним, жадібним до знань і розваг, чутливим і до краси середземноморської природи, і до глибин духовної культури. "Я перебував, — писав згодом А. Камю, — десь на півдорозі між злиднями і сонцем. Злидні не дозволяли мені повірити, нібито все гаразд в історії та під сонцем; сонце навчало мене, що історія — це ще не все. Змінити життя — так, але тільки не світ, який я обожнював".

А. Камю брав активну участь і в громадському житті. У 1934 р. вступив до комуністичної партії, яку полишив через три роки, провадив антифашистську пропагандистську роботу, організував самодіяльний театр, співробітничав з незалежною лівою пресою. У цей час почалася його письменницька діяльність; тоді, зокрема, були написані перший варіант роману "Сторонній" та нотатки до есе "Міф про Сізіфа".

Навесні 1940 р. вперше приїхав до Франції, куди остаточно переселився через рік. В окупованій країні приєднався до Руху Опору, друкувався в підпільній газеті "Комба", а згодом її очолив. У 1943 — 1944 рр. видав у нелегальній пресі "Листи німецькому другові", в яких з гуманістичних позицій засуджував спроби виправдання людиноненависницької ідеології фашизму. На цей час А. Камю став відомим як автор "Стороннього" та "Міфу про Сізіфа", що побачили світ у 1942-1943 рр. і викликали захоплення французької інтелігенції. Ці твори були сприйняті як екзистенціалістські, співзвучні настроям, що за національної катастрофи поширювалися серед свідомої частини населення.

Саме завдяки творчості А. Камю філософське вчення екзистенціалізму стало

популярним у Франції. В його основі, а надто у варіанті А. Камю, є твердження абсурдності буття ("абсурд є метафізичним станом людини у світі", — говориться в "Міфі про Сізіфа"), уявлення про світ як про царство хаосу і випадковостей. Чільне місце посідає думка про те, що людина відповідальна сама за себе. Людині доводиться жертвувати собою, аби виправдати своє існування. Вже самим актом народження вона виявляється закинutoю у світ поза своєю волею і бажанням. З моменту появи вона отримує від природи й смертний вирок, термін виконання якого їй невідомий. Убивають хвороби, старість, війни, кати, злидні, навіть сонце, як у романі "Сторонній".

У годину вирішального випробування людина залишається наодинці з собою, зі своєю долею. Тепер їй належить стати Людиною, створити себе із закинutoї у світ матерії. Людина народжується не тоді, коли з'являється на світ, а тоді, коли силою свого розуму створює себе як мислячу істоту. Це духовне народження відмежовує її від природи, робить свідомою своєї минулості. Сонце, каміння, море, дерева чужі співпереживай—ню, духовній драмі людини. Але й суспільство, оскільки йдеться про соціальний колектив, потребує покори й віри в уже існуючі цінності. Воно карає бунтарство за допомогою своїх соціальних інституцій — армії, поліції, суду, громадської думки. Такий внутрішній конфлікт романів і п'єс письменника-екзистенціаліста.

Водночас А. Камю проголошував, що розум людини, усвідомлюючи абсурдність буття, не може змиритися з нею. Людина, що мислить, кидає виклик абсурдові, не сподіваючись на його остаточне подолання.

Невелика за обсягом творча спадщина Альбера Камю створювалася переважно під час Другої світової війни та повоєнних років. Це наклало свій відбиток і на теми, що порушувалися письменником, і на способі їх висвітлення. Для його творчості характерне поєднання власне белетристики з філософськими роздумами.

У 1947 р. вийшов у світ роман "Чума", який засвідчив найвищу межу ідейної еволюції автора: за визначенням самого письменника, відбувся перехід від "етапу абсурду" до "етапу протесту". Письменник працював також у жанрі філософської есеїстики та громадсько-політичної публіцистики, виступав у ролі літературного критика.

У 50-х роках А. Камю пережив світоглядну і творчу кризу, що призвело до зниження його творчої активності. Письменник чимдалі частіше не знаходив відповіді на складні проблеми, які ставило перед ним і суспільством життя. Загострилися суперечності, притаманні його світогляду й суспільно-політичній позиції, що знайшло вираження у трактаті "Бунтівна людина" (1951). Викриваючи вади буржуазного суспільства Франції та всього Заходу, А. Камю не приймав і соціалізм Східної Європи у його сталінському варіанті.